

Yhdenvertaisuus kirjastoissa

7.5.2024

Selinä Nera, Turun
vammaisneuvoston
puheenjohtaja,
hallintotieteiden ylioppilas,
Vihreiden nuorten ja
opiskelijoiden pj

15% ON LIIAN ISO PORUKKA SIVUUTETTAVAKSI

Me haluamme olla mukana luomassa yhteiskuntaa,
joka aidosti kuuntelee vammaisten henkilöiden ääntä.
#WeThe15

#WeThe15

15% väestöstä

Huom, vamma, sairaus, oppimisvaikeus yms ei ole negatiivinen asia vaan neutraali ominaisuus, joka edellyttää toimia yhdenvertaisuuden turvaamiseksi.

Diagnoosi ei ole loppujen lopuksi merkityksellisin vaan yksilölliset kohtaamiset ja tarpeet.

Lainsäädännöstä pohjaa yhdenvertaisuuden toteuttamiseen

Suomen perustuslaki (731/1999, PL) 6§

Momentti 2 : Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Yhdenvertaisuuslaki 8 §

Ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

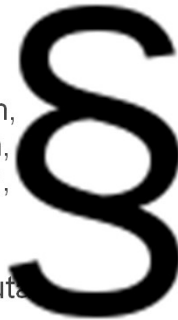
Välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi tässä laissa tarkoitettua syrjintää on häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä.

Laki yleisistä kirjastoista 2§ (lain tarkoitus):

Tämän lain tavoitteena on edistää:

- 1) väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin;
- 2) tiedon saatavuutta ja käyttöä;
- 3) lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa;
- 4) mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen;
- 5) aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

Tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, moniarvoisuus ja kulttuurinen moninaisuus.

Yhdenvertaisuuden toteuttaminen vaatii omien ennakkoluulojen kohtaamista

-Jokaisella on ennakkoluuloja ja niiden myöntäminen auttaa oppimaan niistä pois, sillä ennakkoluulot näkyvät käytöksessä syrjivänä ja eriarvoistavana kohteluna. (Esim, luuloja kognitiivisista taidoista tai halusta osallistua fyysisiin toimintoihin.)

-Välineitä ennakkoluulojen purkamiseen: tunnista etuoikeudet ja sitä kautta syrjivät rakenteet, ota selvää ensin, äläkä ikinä vaan oletta, kunnioita, kuuntele, seuraa ja ole valmis oppimaan uutta ja sen jälkeen voidaan vasta alkaa tekemään konkreettisia tekoja yhdenvertaisuuden eteen.

-Kirjastopalvelun käyttäjä on aina ensisijaisesti asiakas, jolla on samat tarpeet kuin kenellä tahansa asiakkaalla.

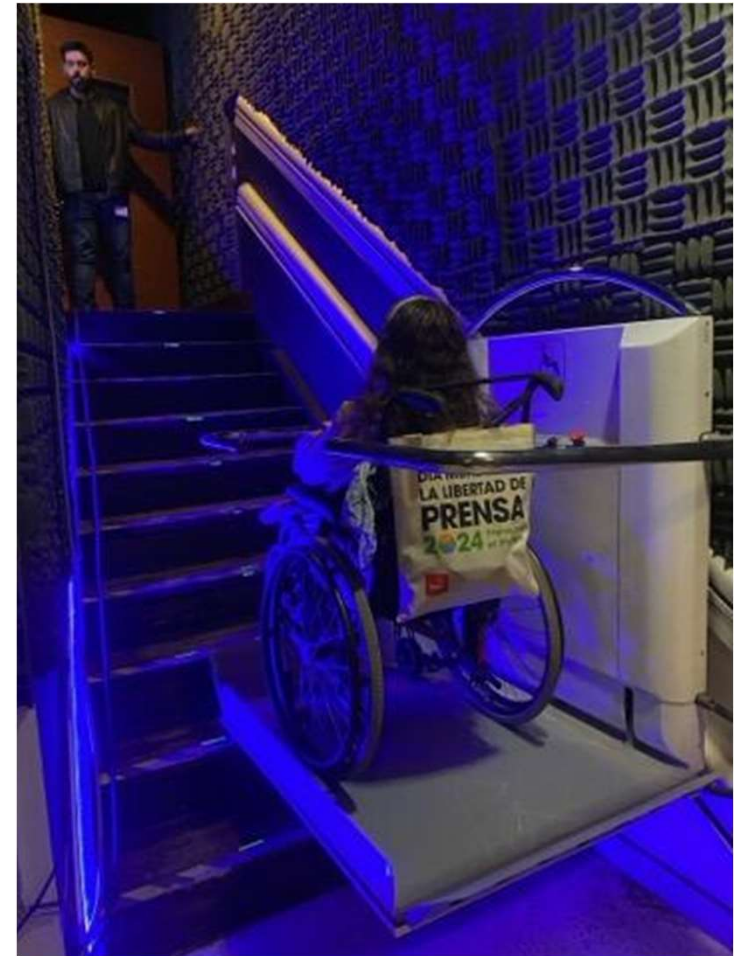

Miten rakenteellinen ableismi näkyy Suomessa?

-Näkyä käytännössä sosiaalisella ja rakenteellisella tasolla: esim, sosiaalisista tilanteista ulos jättämisellä, mikroaggressioilla ja ennakkoluuloina sekä rakenteellisella tasolla esim, esteettömyys, mittasuhteet, avustajatuntien saatavuus, itsenäinen liikkuminen ja elämä yms...

-Yksinkertaisesti sitä on kaikkialla.

-Mitä tarkoittaa yhdenvertaisuus?

Asiakkaiden yksilöllinen huomiointi toimintaa suunniteltaessa ja toteuttaessa

-Ei ole helppoja vakioratkaisuja yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi

-Asiakkaalle ei tule viestiä, että hänen osallistumisen mahdollistaminen olisi mikään ongelma henkilökunnan puolesta.

-Tilanteiden ja skenaarioiden etukäteinen suunnittelu ja ratkaisujen valmiiksi miettiminen on keskeistä yhdenvertaisuuden toteuttamisessa

-Ystävällisellä ja ratkaisukeskeisellä kohtaamisella voi vähentää rakenteellista vammaisvihaa.

-Liittolaisena toimiminen kirjastopalveluita suunnitellessa on keskeistä.

Lähtökohtia yhdenvertaisuuden toteuttamiseen

- Käytä oikeita termejä ja puutu, jos niitä käytetään väärin
- Yhdenvertaisuuden toteuttaminen ei ole keltään pois eli älä tee numeroa
- Selvitä saavutettavuus aina etukäteen uusissa tilanteissa
- Myös hankalissa tilanteissa mietittävä vaihtoehtoja
- Hyvin suunnitellut tilanteet ja tapahtumat ehkäisevät syrjäytymistä ja auttaa rikkomaan ennakkoluuloja
- Mieti etukäteen tapoja soveltaa, osallistua voi monella tavalla..

Miten lähden suunnittelemaan yhdenvertaista tapahtumaa?

1. Jos mahdollista tutustu osallistujiin ja heidän erityistarpeisiinsa sekä toimintakykyyn valmiiksi. Mikäli erityistarpeita ei heti ilmene tai ei ole tarkoituksenmukaista selvittää etukäteen, älä oleta vaa kerro selkeästi, minkälaiset tilat ja järjestelyt ovat ja miten palveluja tai osallistumista voi soveltaa..

2. Suunnittele ensisijaisesti ohjelma niin, että kaikki voi osallistua ilman erityisjärjestelyjä. (Tässä ensimmäinen tai totuttu toimintatapa ei ole se paras aina. Voisiko saman lopputuloksen saada eri tavalla?)

3. Auttaisiko joku tuki, apu tai apuväline asian itsenäiseen suorittamiseen?

4. Voiko tehtävää mukauttaa? Miten?

5. Esteettömyydestä viestiminen ja vastuuhenkilön nimeäminen.

Sudenkuoppia, mihin ei kannata sortua?

-Älä luovuta heti!

-Älä jätä tekemättä, vaikka täydelliseen ei pystyisi!

-Älä odota ihmeitä muualta sivuuttamalla vaan tee parhaasi yhdenvertaisuuden eteen.

Miten huomioisit seuraavat yksilöt kirjastopalveluissa?

1.avustajakoiran kanssa liikkuva sokea vanhempi

2.viittomakielen tulkin kanssa liikkuva nuori opiskelija

3.kehitysvammainen aikuinen avustajan käyttäjä

4.liikuntavammainen yksin sähköpyörätuolilla liikkuva kolleega

**Kysymyksiä,
kommentteja tai
palautetta**

Kiitos!

selinanera@gmail.com

potkulaudallapariisiin.com

@selinanera

